

değildir. Tüm çocuklar için olduğu gibi. Bu, üstünde düşünülmecek kadar açıktır. Kendi çocuğuna yapmayacağı, kendi çocuğun için istemeyeceğini hiçbir şeyi başka çocuklara yapamazsın, onlar için bunları isteyemezsin. Şimdi parantezi kapatarak şunu sorayım: Peki kendi çocuklarımıza ne yapıyoruz, kendi çocuklarımız için ne istiyoruz?

İntihar bombacısının çocuk olduğu haberlerinden sonra bunun neden, nasıl olabildiğini anlatan farklı açıklamaları görmüşsünüzdür. Hepsinde doğruluk payı vardır. Bir kısmı bu durumu, din ve öbür dünya kavramlarını merkeze alarak bir patoloji olarak açıklıyor. Fanatik örgütler, cennet vaadi ile, din yolunda hayatı feda etmenin en büyük erdem olduğuna inandırıyor çocukları. İntihar bombacılarının hayatları, kişilikleri, nasıl bir ruh hâli içinde olduklarına dair analizler de var. Peki, bu sonuca sebep olan yaşantı veya öğretiler gerçekten de düşündüğümüz kadar istisnai veya hastalıklı mıdır? Sizin, sıradan bir insan olarak mesela, hayatınızdan çok mu uzaktır? Bu sorunun cevabını düşünmeye şunu okuyarak başlayalım:

"O öyle büyük, öyle kutsal bir şeydir ki; eğer savaşa gidip de vatanını korumak için çarpıştıktan sonra sağ salim evine dönersen çok mutlu olurum ama, eğer ölmekten korktuğun için saklanıp da savaşa katılmazsan, kanım, canım olan seni, okuldan döndüğün zaman sevinç çığlıklarıyla karşılayan ben, o kez seni sadece kuru bir hıçkırıyla karşılayabilirim. Bundan böyle de seni artık sevemem ve yüreğime hançer gibi saplanan bu darbenin acısına dayanmayıp ölürüm.

Baban"

Bu alıntı hangi kitaptan, çikartabildiniz mi?

Hâlâ çok hoşuma giden mavi üstüne kocaman kırmızı kalpli kapağında "Bu kitabı okumayan çocuk mutsuzdur", "Bu kitabın girmediği okul, okul değildir" yazan kitaptan. Çocuk Kalbi'nden.

Sosyalist bir eğitimci olan Edmondo De Amicis'in 1886 yılında yazdığı, neredeyse tüm dillere çevrilen ve bizde de belki yüz kere basılan bu kitabında çocuklar için pek çok öğüt yer alıyor. Çoğu, De Amicis'in yurtseverlik ve kahramanlık anlayışını ortaya koyar nitelikte. Bir öykü, yukarıya bir kısmını aldığım, babanın ilkokuldaki oğluna mektubu. 'Lombardiyalı Küçük Gözcü' isimli öyküde ise İtalyanlar için cesaretle gözcülük yaparken vurularak öldürülen bir çocuk anlatılıyor. Çocuğun tasviri, vatan uğruna ölmenin ne kadar mutluluk verici olduğunu söylüyor okuyucuya: "Yavrucağızın bembeyaz yüzü sanki gülüyor ve bu

selamları işitiyordu. Yüzünden Lombardiya'sı uğruna canını verdiği için mutluluk duygusu okunuyordu." Diğer bir öyküdeki kahraman çocuksa, henüz 14 yaşında olmasına rağmen orduya alınan 'Sardunyalı Trampetçi'. Kendisine verilen emri yerine getirebilmek uğruna yaralı bacağına rağmen koşturmuş ve bacağından olur bu küçük trampetçi. Emrin sahibi Yüzbaşı ise fedakar çocuğu "Ben sadece bir yüzbaşıyım, sen ise bir kahraman" diyerek selamlar.

Kitap, komünist ülkelerden zamanın faşist İtalya'sına, Çin'den İsrail'e pek çok ülkede popüler olur ve o günden bu yana okullarda okutulur. Bizde de Milli Eğitim Bakanlığı'nın tavsiye kitap listelerinde yer alır. Fedakârlık ve çalışkanlığın yanı sıra milliyetçiliği de öven böyle bir kitabın ulus devletin zirve yaptığı zamanlarda çok beğenilmesi ve eğitimde kullanılması elbette şaşırtıcı değil.

Bizdeki benzer hikâyeleri okul yıllarında sizler de okumuşsunuzdur. Ömer Seyfettin kitapları örneğin. Aleko'da, kendisiyle birlikte düşman İngiliz komutanı ve karargâhını havaya uçuran küçük Ali anlatılır.

Bazen gerçek olaylar da çıkar karşımıza. Çanakkale'de savaştan 13 yaşındaki "gönüllü bombacı" Ali Reşat'ın, dört kez yaralanmasına rağmen, hastanede kalmayı reddederek ön saflarda İngilizlerle çarpışması 1915 Ağustos'unda Berliner Zaitung'a haber olur. Devlet onu askere almadığı halde, tekrar tekrar cepheye giden Ali Reşat büyük bir kahraman olarak Almanya'da hikâyeleştirilir. Alman çocuklarına, gençlerine örnek oluşturması için.

► Berliner Illüstrirte Zeitung isimli Alman Dergisi'nin 22 Ağustos 1915 tarihli haberinde 'gönüllü bombacı'nın hikâyesi. Gelibolu'ya gelen yazar Dr. Vollmoeller bir silahı da inceliyor.

İçerideki hikâyelerdir bunlar. Ama okuduğunuzda garipsemezsiniz, hatta vatanı için bu kahramanlıkları yapan çocuklara hayranlık dahi duyabilirsiniz.

Siz ebeveynler, aileler, eğitimciler olarak çocuklarınıza "kutsal"da kötülüğe ve uğruna öldürmeye yer olmadığını, ancak iyiliğe ve uğruna çalışmaya yer olduğunu öğretin. Değerli olanın, savaş ve nefreti değil, barış ve sevgiyi hak ettiğini...

Çünkü okulda, hatta belki daha da evvelinden ailenizde öğrendiğiniz üzere "Vatan, uğruna ölen varsa vatandır." Oysa bu hikâyelerdeki çocuklarla bugün savaştan, bazen canlı bomba olan çocuklar arasındaki en belirgin fark bir kelimenin karşılığında yatar: Kutsal.

Diyebilirsiniz ki, arada büyük fark var. Zamanında o kadar çok savaş olur, oralarda yaşayan tüm yetişkin erkekler savaşa gider, yıllarca ve hatta bazen hiç geri gelmezlermiş ki iş mecburen çocuklara kalırmış. Diyebilirsiniz ki, o zamanki pek çok çocuk gibi Ali Reşat'a ve Aleko Ali'ye de görev öyle düşmüş, ve dahası, vatanı korumak için çocukların mecburen savaştığı ile masum insanları öldürmek için çocukların intihar bombacısı olmaları aynı şey değildir. Evet, değildir. Ama düşmanın kim, vatanın neresi, kutsalın ne olduğunu ve ülkünün ne gerektirdiğini belirlemek de bizim elimizde, kabiliyetimizde değildir. Bunu sınırlamaya muktedir değiliz.

Söylemeye çalıştığım; çocuklarımızı böyle yetiştiriyoruz, düşmanlığı, düşmanı, düşmana karşı savaşmayı, ölmeyi öğretiyoruz. Belki çoğu zaman farkında bile olmadan. Tarihte, şartlar zorunlu kıldığı için çocukların cepheye savaşmış olması ile, bunların çok yıllar sonra bile çocuk edebiyatında, şarkısında, dersinde kahramanlık hikâyeleri olarak yüceltilmesi bambaşka şeyler. Şimdi aklınıza hemen yakın zamanlarda, çalışma kitaplarında, çocuk dergilerinde okuduğunuz, televizyonlarda izlediğiniz şehitliği öven öyküler, filmler gelebilir. Bir Diyanet İşleri yayınında, mesela, baba oğluna "Ne güzel şey şehit olmak..." diyor; Anne şehit olmak istediğini söyleyen kızını "O kadar çok istersen Allah sana o sevabı verecektir inşallah kızım" diye teselli ediyor. Bu öğretilerin ne kadar yanlış, ne kadar tehlikeli olduğunu düşünüp öfkelenebilirsiniz. Ama bunlar ne yeni, ne de sadece dindar anababaların, dini politika izleyen hükümetlerin uygulaması.

Biz ülkemizde, hatta Çocuk Kalbi'nde de gördüğümüz gibi tüm dünyada, çocuklarımıza kutsal olan için

yapılabilecek en büyük, en kahramanca şeyin uğruna ölmek olduğunu öğretiyoruz. Bayramlarda, kurtuluş günlerinde onları temsili düşmanlarla savaştırıyoruz. "Annem beni yetiştirdi, bu ellere yolladı" diye başlayan ve "Sütüm sana helal olmaz, saldırmazsan düşmana" diye biten şarkılarla büyütüyoruz. Hiç şüphesiz, bunları yaparken aklımızda hâlâ Kurtuluş Savaşı'ndan kalma Yunanlar, Fransızlar var ve niyetimiz kötü değil. Ama tarihi düşünerek çocuklarımıza düşmanlığı, düşmanı yok etmeyi, uğruna gerekirse hayatını vermeyi öğretilirken bir bakıvermişiz, bizim piyaselerdeki, şarkılardaki soyut düşmanlar kendine gerçek birer cisim bulmuş. Belki hiç de aklımıza gelmeyen birilerini düşman bellemiş çocuğumuz. Siz, o ailelerin çocuklarını bu örgütler için savaştan, canlı bomba olsun diye yetiştirdiklerini mi sanıyorsunuz? Muhtemeldir ki çoğu bunu tasavvur dahi edemezdi.

Ama görüyoruz, ev, okul, toplum, ilk yıllardan başlayarak düşmanlığı bazen açıkça, bazen belli belirsiz şekillerde telkin ediyor çocuklara. Hayatı boyunca, kutsal olan uğruna ölmek dâhil elinden geleni yapmak öğretilmiş çocuk bunu içselleştiriyor, olağan kabul ediyor ve "koşullar gerektirdiğinde" fazla da düşünmeden yapıyor. Bu bazen insanları bombayla, tankla tüfekle öldürmek şeklinde oluyor, bazen de çok daha gizli, fark etmesi güç haller alıyor. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne rağmen, bugün dünyada en az 300 bin çocuğun savaşlarda aktif olarak yer aldığı tahmin ediliyor. Ama savaştan çocuklar bu kadar değil. Çünkü savaş kavramı artık bununla sınırlı değil. Kendini bir ülkeye, inandığı bir harekete adayarak düşman bellediği insanların hakkını alarak zayıflatmak, hayatını karartarak bertaraf etmek de savaşmanın bir başka, daha az belirgin hâli. Bu uğurda zarar görmeyi göze almak da günümüzün savaş kahramanlığı.

Tüm bunların önüne geçmek için "kutsal olan uğruna ölme ve öldürme"nin ders kitaplarından, edebiyattan, şarkılardan, medyadan çıkmasını beklemeyin. Devletler buna ihtiyaç duyabilir, ve dahi daha küçük gruplar, etnik, dini veya herhangi bir şekilde politik... Siz ebeveynler, aileler, eğitimciler olarak çocuklarınıza "kutsal"da kötülüğe ve uğruna öldürmeye yer olmadığını, ancak iyiliğe ve uğruna çalışmaya yer olduğunu öğretin. Değerli olanın, savaş ve nefreti değil, barış ve sevgiyi hak ettiğini...

Siz, çocuklarınıza düşmanlığı öğretmeyin. Kaynayan tencerenin kapağı açıldığında kızgın buharın ne tarafa gideceğini, ne yapacağını bilemezsiniz.